

INAF Haber Ajansı
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ARAŞTIRMA MERKEZİ
02.08.2001

YASİN ASLAN: "AZERBAYCAN, TÜRKİYE İLE BİRLEŞEBİLİR"

Türk Dünyası araştırmacısı ve Başbakan Müşaviri **Yasin Aslan** Türk Dünyası'ndaki gelişmeleri değerlendirdi:

Eski Sovyet Cumhuriyetlerinin gönülsüz boşanmasından sonra, Sovyetlerin hakim olduğu tek kutuplu ve dar jeopolitik perspektifler yerini yeni ve daha geniş jeopolitik gerçeklere bırakmıştır.

Herhangi bir ülke, bulunduğu bölgenin askeri ve ekonomik güvenliği için sorumluluk taşıyorsa, istese de istemese de, o bölgedeki en güçlü devlet ve bölgesel güçtür. Türkiye, bu kategoriye girmektedir. Eğer, Türkiye, bölgedeki yeni gelişmelere ayak uydurup, dış politikasını mevcut gelişmelere adapte edebilirse, bölgedeki jeopolitik gelişmelerde önemli değişikliklere sebep olabilir. Çünkü Türkiye Kafkasya, Orta Asya, Balkanlar ve Orta Doğunun yol ayrımında yer almaktadır. Onun bu konumu, bazı süper güçleri stratejik ve jeopolitik hesaplarını Türkiye üzerinden yapmaya sevk etmektedir.

Çünkü, Türkiye Soğuk Savaş döneminde Rusların Akdeniz'e inmesine ve Radikal İslam'ın Avrupa'yı tehdit etmesine engel olmuştur. Batılı ülkelerin bölgede büyük bir güç olarak ortaya çıkmakta olan Türkiye ile ciddi bir işbirliği yapmak istek ve gayretleri bu bağlamda değerlendirilmelidir. Eğer bu tür bir işbirliği gerçekleşecekse, Türkiye'nin jeopolitik öncelik ve zorlukları mutlaka göz önüne alınmalıdır.

Türkiye'nin artan etkinliği ve gücü, onu Orta Asya, Kafkasya, Orta Doğu ve Balkanlarda daha aktif bir politika izlemeye mecbur etmektedir. Ayrıca, geçmişte Orta Asya ve Kafkasya'nın Rusya'nın etki alanına terk edilmesindeki yanlışlıklar ve ülkemizin dünya coğrafyasındaki konumu göz önüne alındığı zaman, Türkiye'nin izleyeceği yeni politika, onun Anadolu, Batılı, Balkan, Kafkas, Orta Asya, Akdeniz, Türk ve Müslüman kimliğini yansıtmalıdır.

Bilindiği gibi siyaset, mümkün olanı elde etme sanatıdır. Siyaset, gerçek tasavvura, pragmatik kanaate, başka bir deyişle, rasyonel düşünceye dayanmalıdır. Duygusal davranışların rasyonel düşünceye üstün geldiği bir ortamda, uygulanan politika er geç başarısızlığa uğramaya mahkumdur.

Kafkasya ve Orta Asya sahip olduğu zengin petrol yatakları, diğer yer altı ve yerüstü zenginliklerinden dolayı, Avrasya'daki nüfuz mücadelesinin merkezine dönüşmüştür. Uzun yıllardan beri, Avrasya'nın jeopolitik imparatorlukları Rusya, Çin, Hindistan ve İran, Avrasya'nın merkezi bölgesini dünya politikasından soyutlama gayreti içerisindeyler.

Kafkasya ve Orta Asya, siyaset haritasında, dış sınır çizgisine dönüştürülmüştür. 1990'lı yıllarda, Batılı ülkeler bu bölgelerle ilgili yanlış bilgi ve izlenimlere sahiptiler. Fakat, şimdi durum hızla değişmekte, Kafkasya ve Orta Asya Cumhuriyetleri jeopolitik oyunda ve bölgenin yeniden sömürgeleştirilmesinde önemli oyunculara dönüşmektedirler.

Ankara merkez olmak üzere, yarıçapı 1.500 kilometrelik bir daire çizildiği zaman, büyük imparatorlukların bu coğrafyada kurulduğu görülecektir. Bölgede hem Asya hem Avrupa'da egemen olan Türkiye ve Rusya gibi iki önemli devlet vardır. Bu özellik, iki ülkeyi geniş bir coğrafyada rakibe dönüştürmüştür.

Bilindiği gibi, Rusya, 19. Yüzyıl ve Soğuk Savaş döneminde, Türkiye'nin Balkanlar üzerindeki egemenliğinin azalmasına sebep olduğu gibi, Kafkasya ve Orta Asya üzerinde de imparatorluk kontrolünü sağlamıştı. Bugün Rusya ve Türkiye arasındaki gerginlik, eski Sovyet mekanındaki Türk ve Müslüman devletlerin varlığından kaynaklanmaktadır. Söz konusu devletler, tarihi ve kültürel bağlarından dolayı, eski ağalarından daha çok Türkiye ile yakın ilişkiler kurma gayreti içerisindeyler. Ancak, mevcut ilişkilerin istenen düzeyde olduğunu söylemek zordur. Yeni "Patronlar" istemeyen bu devletler, maksimum bağımsızlık kazanmak için bölgesel güçleri dengelemeye çalışmaktadırlar. Bu gelişme, ilk etapta asırlardır bu coğrafyaya hükmetmiş olan Rusya'yı rahatsız etmektedir. Eski Sovyetler Birliği'nin Türk ve Müslüman devletleri, kendilerini Moskova yanlısı komünist ve otoriter liderlerden kurtarabilirlerse, zaman içerisinde Moskova'dan uzaklaşacaklardır. Bunun için maddi ve manevi yardıma ihtiyaçları vardır.

Yardım, yerinde ve zamanında yapılırsa değer kazanır. Özellikle dış yardımlar, değişik düzeylerde milli çıkarların korumasında stratejik bir yatırım görevi yapabilirler. Dış yardımlar, uluslararası anlaşmazlıklar içinden çıkılmaz hale gelmeden önce, onların engellenmesi ve çözüme kavuşturulmasına katkıda bulunabilir. Ayrıca, insan haklarına saygı ve demokrasinin gelişmesinde katalizatör görevi yapmaktadır. Vereceğiniz dış yardım, yardımı alan devlet ve kurumların ekonomisinin kalkınmasına ve sizin için uygun ve önemli bir ticaret ortağına dönüşmesine yardımcı olur. Tarihi tecrübeler, bütçenin %1'inin bu maksatlar için harcanmasının, devlet bütçesine çok önemli girdiler sağladığını göstermektedir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, Rusya kaybeden, Türkiye ise kazanmakta olan ülke olarak ortaya çıkmıştır. Bu gelişme, birçok zorlukları da birlikte getirmiştir. Bugün Türkiye ile Rusya arasındaki ticaret büyük önem arz etmektedir. Büyüyen ticaret hacmi, iki ülke arasında karşı durma riskini azaltmaktadır. Fakat, Türkiye yalnız Rusya'nın değil, diğer ülkelerle ticaretinin jeopolitik çıkarlarının önüne geçmesine izin vermemelidir.

Kafkasya, Türkiye için stratejik bir bölgedir. Rusya Federasyonu Duma Savunma Komisyon Başkanı General Andrey Nikolayev'in aşağıdaki sözleri bu iddiayı ispata yeterlidir:

"Rusya, Kuzey ve Güney Kafkasya'nın tek bir güvenlik bölgesinin parçası olduğunu kabul etmeli ve onu bir bölge olarak değerlendirmelidir. Eğer, Rusya söz konusu bölgeyi "Büyük Kafkasya" olarak değerlendirmezse, Amerika, diğer batılı ülkeler ve şirketler bölgede nüfuzlarını artırmaya devam edeceklerdir. Bakü'nün Türkiye ve Gürcistan'ın NATO ile iyi ilişkileri, Rusya'nın bölgedeki kayıplarını göstermektedir. Rusya, bu gelişmelerin devam etmesine daha fazla izin veremez"

Kafkasya'da Rus etkisi azaldıkça Türkiye'nin etkisi artacaktır. Aslında, Kuzey Kafkasya'daki birçok özerk Cumhuriyet ve Güney Kafkasya'daki Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan, Türkiye'nin tabii müttefikleri sayılabilir. Sınırlarımızın hemen ötesinde yer olan bu devlet ve toplulukları başka türlü değerlendirmek zaten yanlış olur. Şimdi bazılarını garip gelebilir, ama uzun vadede, söz konusu ülkelerin Türkiye ile güçlü ittifak oluşturması kuvvetle muhtemeldir.

Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan arasındaki mevcut ekonomik işbirliği, gelecekte Orta Asya ülkeleri, Çin ve Japonya arasında köprü rolünü oynayacak jeo-ekonomik faktöre dönüşebilir.

Bugün Azerbaycan'da, iki ülkenin konfederasyon oluşturmasına, Türkiye'nin bu ülkede askeri üsler kurmasına ilişkin teklifler ileri sürülmektedir. Bazıları bu teklifleri boş ve anlamsız sözler olarak değerlendirebilirler. Ancak, eğer, Azerbaycan'ın Türkiye ile konfederasyon oluşturma teklifi temel

alınarak, Avrasya'da yeni bir güç merkezinin oluşturulması sağlanırsa, bu proses, Orta Asya ülkelerinde de yeni alternatiflerin ortaya çıkmasına ve yeni gelişmelere yol açabilir.

Bu tür bir oluşum, kesinlikle Türk ve Azerbaycan halklarının milli iradesini yansıtmalı ve referandumla perçinlenmelidir. Her zaman bizimle dostluk ortamında yaşamak isteyen Gürcistan, bu tür bir gelişmenin dışında bırakılmamalıdır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, bütün zorluklara rağmen, Türkiye ile Kafkasya arasında asırlardır mevcut olan yakın, fakat karmaşık ilişkiler yeniden kurulmaktadır. Kafkas Halkları, geçmişte Türklerle yakın ilişkilere sahip olduklarını asla unutmamışlardır. Sovyetler Birliği'nin Türkiye aleyhine yaptığı bütün çirkin propagandalara rağmen, Türkiye ile yakından ilgilenmişlerdir. Kafkas halklarının bir kısmını Türkiye'ye etnik bağları, kültür, dil ve ortak geçmiş bağlarken, bir kısmını yalnız din faktörü bağlamaktadır. Fakat hepsinin ortak yönü, Türkiye'yi güçlü, modern, gelişmiş ve demokratik bir devlet olarak kabul etmeleridir. Hatta bazıları Türkiye'yi Avrupa'ya açılan pencere olarak görmektedir.

Mevcut ilişkilerin boyutu ne olursa olsun, Kafkasya, Türkiye'nin doğu ve kuzey komşularıyla ticaretinde köprü rolü oynamaktadır. Türk Cumhuriyetleri ve akraba topluluklarından gelecek ülkemizde okumuş ve okumakta olan 21 bin öğrenci ise bölge ülkeleriyle aramızdaki mevcut bağların korunup güçlendirilmesinde katalizatör rolü oynayacaktır. Eğer, Baku-Ceyhan hattı da gerçekleşirse, bu hat, Türkiye, Gürcistan ve Azerbaycan'ı birleştirecektir. Mevcut gelişmelere göre, yalnız Ermenistan bu gelişmelerin dışında kalacaktır.

Ermenistan'ın bölgesel gelişmelerin dışında kalmaması için her şeyden önce komşularına karşı sergilediği saldırgan tutumundan vazgeçmelidir. Üç tarafı kendisine dost olmayan devletlerce kuşatılmış ve denize çıkışı olmayan, ancak bütün bunlara rağmen komşularına karşı da toprak taleplerinden vazgeçmeyen Ermenistan, dünya toplumunun bir üyesi olmak, komşularının yardımıyla ekonomik kalkınmasını tamamlamak istiyorsa, komşularıyla ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunacak adımlar atmamak zorundadır. Ermenistan, Azerbaycan toprak bütünlüğüne saygılı davranmadan, Karabağ problemi Azerbaycan toprak bütünlüğü çerçevesinde çözüme kavuşturulmadan, Azerbaycan topraklarının % 20 si hala işgal altındayken, bu günkü sınırlarımızı belirleyen ve Sevr Anlaşmasını hükümsüz kılan Gümrü, Kars ve Moskova anlaşmalarının iptalini isterken, Türkiye ve Gürcistan'dan toprak talep ederken, en önemlisi ülkemize karşı soykırım iddialarında bulunurken, karşılıklı ilişkileri geliştirmenin zor olacağını çok iyi kavramalıdır.

(Kaynak: YENİ DÜŞÜNCE)

<http://www.cafedost.com/bbs/discussion.cgi?forum=2&discussion=381>